

اطلس مشاغل بومی استان خراسان شمالی

وزارت آموزش و پرورش

عنوان و نام پدیدآور : اطلس مشاغل بومی استان خراسان شمالی / مؤلفان محمدباقر باقرپور ... [و دیگران].
 مشخصات نشر : تهران: ورای دانش، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ۱۳۵ ص.
 شابک : 978-600-138-034-1
 یادداشت : محمدباقر باقرپور، فرحناز اسلامی، حسن ادیب‌زاده، حسین صفری.
 موضوع : مشاغل — ایران — خراسان شمالی — راهنماها
 شناسه افزوده : باقرپور، محمدباقر، ۱۳۳۵-
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۰ ۶۰۹۵۵۸۳/۲۳۱
 رده‌بندی دیویی : ۲۳۹۴۸۷۹
 شماره کتابشناسی ملی :

آدرس : میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، کوچه‌ی نوروز، پلاک ۲۸
 تلفن: (ده خط) ۶۶۴۷۵۷۵۰ / ۶۶۴۷۵۸۰۸ همراه: ۰۹۱۲-۲۰۷۳۹۰۱ / ۰۹۳۹-۲۰۷۳۹۰۱
 E-mail: vd_publisher@yahoo.com
 site: www.varayadanesh.com

عنوان : اطلس مشاغل بومی استان خراسان شمالی

شورای برنامه‌ریزی:

الف: ستاد : زکریا یازرلو - معاون پرورشی و تربیت بدنی وزارت - حسن فرازنده خالدي - مدير كل امور تربیتی و مشاوره - محمد مصطفوی - معاون برنامه‌ریزی و امور مشاوره - سيد علي يزدي خدا، مدير كل شهر تهران - رضا امانی، معاونت پرورشی و تربیت بدنی شهر تهران - علي اصغر ایزدی، مریم خسرویانی،

ب: استان : محمد وحیدی - مدير كل استان - محمد رضا رحیمی - معاون پرورشی و تربیت بدنی - محمدباقر باقرپور - رییس گروه مشاوره‌ی تربیتی

تدوین و گردآوری : محمد باقر باقرپور، فرحناز اسلامی، حسن ادیب‌زاده، حسین صفری
 کمیته علمی : حسن فرازنده خالدي، محمد مصطفوی، علي اصغر ایزدی
 دبیر خانه، عباس تحریری زنگنه، بهروز تورانی، ابوالفضل رحمانی بادی، مهرنوش یادگاری، اکبر محمدی، حمید رضا طاولی
 ویراستاران علمی : محمد حسن تفرشی، مجتبی نورانی، مرجان کشواد، اسماعیل ناصری
 ویراستار ادبی : سيد جلال خدایي

طراح جلد : رضا محبوبی
 ناشر : انتشارات ورای دانش
 نوبت چاپ : اول / تابستان ۱۳۹۰
 لیتوگرافی / چاپ و صحافی : گنج شایگان
 شمارگان : ۲۰۰۰ جلد
 بها : ۱۳۰۰ تومان
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۳۸-۰۳۴-۱

ISBN : 978-600-138-034-1

تمام حقوق این اثر متعلق به اداره کل امور تربیتی و مشاوره وزارت آموزش و پرورش می باشد

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۵.....	پیش‌گفتار
۸.....	کلیاتی درباره‌ی استان خراسان شمالی

فصل اول : مشاغل بومی

۱۲.....	۱/۱. گلیم‌بافی
۱۵.....	۱/۲. پلاس‌بافی
۱۸.....	۱/۳. نمدمالی
۲۱.....	۱/۴. قالی‌بافی
۲۴.....	۱/۵. چادرشب‌بافی
۲۷.....	۱/۶. جاجیم‌بافی
۳۰.....	۱/۷. تولید کلاه نمدی
۳۳.....	۱/۸. کلاه‌بافی
۳۶.....	۱/۹. چارق‌دوزی
۳۹.....	۱/۱۰. سرمه‌دوزی
۴۲.....	۱/۱۱. روبان‌دوزی
۴۵.....	۱/۱۲. دوخت لباس محلی
۴۸.....	۱/۱۳. سوزن‌دوزی سنتی
۵۱.....	۱/۱۴. چوخه‌بافی
۵۴.....	۱/۱۵. رنگرزی
۵۷.....	۱/۱۶. لحاف‌دوزی
۶۰.....	۱/۱۷. چلنگری
۶۳.....	۱/۱۸. حجاری روی سنگ
۶۷.....	۱/۱۹. خشت‌مالی
۷۰.....	۱/۲۰. تولید نمک جاجرم
۷۳.....	۱/۲۱. پرورش اسب اصیل ترکمن

فصل دوم : مشاغل عمومی

۷۸	۲/۱. برق
۸۱	۲/۲. تولید لامپ‌های LED
۸۴	۲/۳. حسابداری
۸۷	۲/۴. پرورش و نگهداری زنبور عسل
۹۰	۲/۵. باغبانی
۹۴	۲/۶. پرورش شترمرغ
۹۸	۲/۷. دامپروری
۱۰۲	۲/۸. آبنبات‌سازی
۱۰۵	۲/۹. شیرینی‌پزی
۱۰۸	۲/۱۰. نانوایی
۱۱۱	۲/۱۱. حلوا کنج‌دی
۱۱۴	۲/۱۲. ساخت زیورآلات
۱۱۷	۲/۱۳. تولید محصولات لبنی
۱۲۰	۲/۱۴. آجیل‌پزی
۱۲۳	۲/۱۵. متالوژی

فصل سوم : کارآفرینی

۱۲۸	مقدمه
۱۲۸	کارآفرین کیست؟
۲۹	کلیات موضوع کارآفرینی
۱۳۱	اهمیت کارآفرینی
۱۳۱	اهمیت کارآفرینی از نظر ایجاد اشتغال
۱۳۲	نقش و ویژگی‌های کارآفرینان در جامعه
۱۳۲	ویژگی‌های کارآفرینان
۱۳۳	نقش و آثار کارآفرینان در جامعه
۱۳۳	ضرورت پرورش و آموزش کارآفرینان
۱۳۵	منابع و مآخذ

پیش گفتار

اشتغال یکی از مهم‌ترین ارکان زندگی بشر در طول تاریخ بوده است. انسان علاوه بر ارضای نیازهای مادی خود از طریق شغل، همواره به دنبال این بوده است که احساس استقلال، اتکای به نفس و کارآمدی خود را از طریق کار برآورده سازد. پرسش‌هایی که همواره پیش روی انسان معاصر قرار دارد این است که اقتصاد نوین چه تغییراتی را بر نوع، بافت و کیفیت زندگی و مشاغل آینده اعمال خواهد کرد؟ مشاغل آینده دست‌خوش چه تحولاتی از نظر فنی و تئوری خواهند شد؟ توزیع افراد در مشاغل آینده چگونه خواهد بود؟ نقش و جایگاه آموزش و پرورش، خانواده و دولت در بسترسازی اشتغال چیست؟ این پرسش‌ها و پرسش‌هایی از این قبیل، نگاه موشکافانه، علمی و پژوهش‌محوری را به اشتغال و آینده‌ی آن در جامعه طلب می‌کند.

کشور ما با داشتن آمار بالای نیروهای جوان و جویای کار از یک طرف و توسعه‌ی دانشگاه‌ها و سیر صعودی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از طرف دیگر، باید بیش از گذشته خود را با تغییرات در عرصه‌ی تحصیل و اشتغال هماهنگ کند. در این میان نقش آموزش و پرورش به‌عنوان محور توسعه و نهادی تأثیرگذار، صدچندان می‌شود. متخصصان و اندیشمندان آموزش و پرورش با توجه به نقشه‌ی جامع علمی کشور و سیر چشم‌انداز شغلی جامعه باید به این سمت معطوف شوند که نیازسنجی‌های دقیقی از فضای اشتغال کشور در حال و آینده ترسیم کرده و گام‌های حساب‌شده و مبتنی بر پژوهش در جهت هدایت صحیح و مناسب فرزندان کشور به سوی شکوفایی در عرصه‌های شغلی بردارند.

از آن‌جا که هدایت صحیح تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان به‌عنوان یکی از ارکان اولیه و اساسی در تنظیم بازار کار محسوب می‌شود، مدیریت و برنامه‌ریزی مناسب و درست در این راستا اهمیت افزونی می‌یابد. تغییر نظام راهنمایی و هدایت تحصیلی و شغلی از حالت نقطه‌ای به حالت فرایندی (رشدی)، یکی دیگر از دلایلی است که به تبع آن باید فرایند اکتشاف، جایابی و انتخاب شغل دگرگون شود.

در راستای تحقق اهداف نظام آموزشی جدید (۳-۳-۶) یکی از گام‌های اساسی و مهم تحول در شیوه‌های هدایت تحصیلی و شغلی این است که چشم‌اندازهای فکری و عملی این نظام پوشش داده شود. از آن‌جا که اطلاع‌رسانی تحصیلی و شغلی به شیوه‌ی صحیح و مبتنی بر آخرین یافته‌های علمی و پژوهشی که از یک طرف هماهنگ با فناوری‌های نوین رایانه‌ای و چندرسانه‌ای بوده و از طرف دیگر توجه کافی را به فضای بومی و فرهنگی کشور داشته باشد از اهداف اصلی چشم‌انداز توسعه‌ی آموزش و پرورش محسوب می‌شود، تدوین اطلس مشاغل بومی کشور در دستور کار قرار گرفته است.

در این راستا اداره‌ی کل امور تربیتی و مشاوره‌ی وزارت آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از متولیان پژوهش، توسعه و تدوین فرهنگ جامع مشاغل بومی کشور با همکاری سایر استان‌ها و با هم‌فکری متخصصان راهنمایی و هدایت تحصیلی و شغلی، افتخار دارد برای اولین بار در کشور مجموعه‌ی کامل دایره‌المعارف شغلی برای استفاده‌ی دانش‌آموزان و سایر نهادهای مرتبط با اشتغال را عرضه نماید. شاخص‌های منحصر به فرد فرهنگ جامع مشاغل بومی کشور از این قرار است: این مجموعه براساس محورهای جدیدترین شبکه‌ی اطلاعات شغلی جهان (O*net)^۱ تدوین و با همکاری آموزش و پرورش استان‌های سراسر کشور بومی‌سازی شده است. در حال حاضر O*net معتبرترین دایره‌المعارف اطلاعات شغلی دنیا محسوب می‌شود که هر ساله قابلیت روزآمد شدن را دارد. اطلاعات این فرهنگ مشاغل همه‌ساله توسط سازمان‌های متولی اشتغال، استخدام و سیاست‌گذاران بازار کار مورد بازبینی و تصحیح قرار می‌گیرد. فرهنگ جامع مشاغل بومی کشور کلیه‌ی مشاغل موجود در کشور را معرفی کرده و مورد تحلیل قرار می‌دهد. محورهای O*net بومی به‌گونه‌ای تدوین شده است که آخرین اطلاعات را درباره‌ی ویژگی‌های مشاغل نشان داده و مؤلفه‌های آن را با دقت تشریح می‌کند. عواملی هم‌چون سطح درآمد و امکانات مادی شغل، مدارک و تحصیلات لازم برای احراز شغل، شرایط ارتقا و چشم‌انداز آینده‌ی شغل، مؤلفه‌های بومی و فرهنگی که شغل مورد نظر را مختص یک منطقه‌ی خاص کرده

است و شرایط جغرافیایی و اقلیمی شغل به عنوان مؤلفه‌های محیطی در نظر گرفته شده است.

علاوه بر آن مؤلفه‌های درون‌فردی و بین‌فردی شغل نیز تشریح و معرفی شده است که عواملی هم‌چون شخصیت، ارزش‌های کاری مربوط به شغل، علایق مربوط به شغل، استعداد، مهارت‌های پایه و خرده‌مهارت‌ها، توانایی‌ها و باورهای مربوط به احراز شغل را در بر می‌گیرد.

امیدواریم تدوین اطلس مشاغل بومی کشور بتواند گامی اساسی در عرصه‌ی اطلاعات شغلی کشور - که همواره خلا آن احساس می‌شده است - محسوب شود و هر ساله با روزآمد کردن و استفاده از فناوری‌های چندرسانه‌ای بتوانیم بر عینیت و کاربردی کردن اطلاعات بیفزاییم.

اداره‌ی کل امور تربیتی و مشاوره

کلیاتی درباره‌ی استان خراسان شمالی

استان خراسان شمالی با مساحتی حدود ۲۸۱۷۹ کیلومتر مربع از ۷ شهرستان بجنورد (مرکز استان)، شیروان، اسفراین، مانه و سملقان، جاجرم، فاروج و گرمه تشکیل شده است. این استان از نظر موقعیت جغرافیایی؛ از شمال با کشور ترکمنستان، از شرق و جنوب با استان خراسان رضوی، از جنوب غربی با استان سمنان و از غرب با استان گلستان هم‌مرز است. آثار کشف شده در این استان نشان از قدمت تاریخی کهن آن دارد. محوطه‌ی باستانی معروف به پهلوان و تپه حیدران جاجرم، قدمتی بیش از ۱۲ هزار سال دارند. قدیمی‌ترین اثر باستانی پا برجای قبل از اسلام (بنای سنگی اسپاخو) در غرب شهرستان سملقان در فاصله‌ی ۵ کیلومتری شمال شاه‌راه آسیایی در روستای اسپاخو نیز دلیل دیگری بر صحت این ادعا است.

خراسان شمالی از نظر ناهمواری‌ها به دو قسم: الف) نواحی کوهستانی، ب) پست و هموار تقسیم می‌شود. مرتفع‌ترین نقطه‌ی آن قله‌ی شاه جهان در رشته کوه‌های آلاداغ ۳۰۵۱ متر و پست‌ترین نقطه‌ی آن در روستای تازه‌یاب در قسمت خروجی رودخانه‌ی اترک با ارتفاع ۴۰۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد. ارتفاع متوسط استان ۱۳۲۶ متر از سطح دریا می‌باشد.

کوه‌های استان از نظر زمین‌شناسی حاصل آخرین حرکات کوه‌زایی دوران سوم و از کوه‌های جوان می‌باشد. این کوه‌ها به دو بخش عمده: ۱- رشته کوه کیه داغ، ۲- رشته کوه آلاداغ تقسیم می‌شوند.

قالیچه و پستی ترکمنی، گلیم و جاجیم، چادرشب ابریشمی، کلاه کرکی، چارق‌دوزی، پوستین‌دوزی، و ساخت زین اسب از مهم‌ترین صنایع دستی استان محسوب می‌شود که نقش مهمی در جلب جهانگرد دارد. علاوه بر این لباس‌های محلی و سنتی (کردی و ترکمنی) نیز اهمیت خاصی دارد. آبنبات (شکر پنیر) بجنورد نیز از سوغات مهم این استان محسوب می‌شود.

بیش از ۶۰۶ اثر تاریخی و محوطه‌ی باستانی در استان شناخته شده است که از جمله‌ی آن‌ها می‌توان به قلعه جلال‌الدین جاجرم، تپه‌ی ارگ (تپه‌ی نادری) شیروان، شهر بلقیس در اسفراین، آیینه‌خانه و عمارت مفتح در بجنورد، آتشکده‌ی اسپاخوی مانه و سملقان، مقبره‌ی بالا و بی‌بی در فاروج و غیره اشاره نمود.

اماکن مقدس

بقعه‌ی سلطان سید عباس (معصوم‌زاده) در بجنورد، خواجه علی ابن مهزیار در جاجرم، امام‌زاده حمزه رضا شیروان، امام‌زاده دلاور آشخانه، امام‌زاده سلطان جعفر در روستای سیاه‌دست فاروج، امام‌زاده احمد بن موسی در اسفراین و از جمله زیارتگاه‌ها و اماکن مقدسه‌ی استان می‌باشند.

جنگل‌های انبوه و حفاظت‌شده‌ی قورخود در شهرستان مانه و سملقان، پارک ملی سالوک و ساریگل در شهرستان اسفراین، منطقه‌ی حفاظت‌شده‌ی گلیل سرای شیروان و پناهگاه حیات وحش میاندشت در جاجرم از مناطق دیدنی استان می‌باشد.

مناطق کوهستانی: دره‌های سرسبز، رودهای پرآب، دریاچه‌ی پشت سدها، آبشارهای فراوان هم چون ایزی، حمید بیار، اوغاز کهنه، اسطرخی و دره‌هایی چون بازخانه، درکش، هاور، روین، گلیان، زوارم، استاد، خسرویه، پارک جنگلی گونینیک، غارهایی چون بیدک، گسک، درق، پوستین دوز و گنج کوه، بخش کوچکی از صدها جاذبه‌ی مناطق کوهستانی استان می‌باشد.

این مناطق برای ورزش‌های زمستانی و کوه‌نوردی، صخره‌نوردی نیز بسیار مناسب می‌باشند. **آب‌های معدنی:** این آب‌ها به دلیل املاح و خاصیت درمانی می‌توانند به عنوان یکی از جاذبه‌های گردشگری استان به حساب می‌آید. از جمله می‌توان به آب معدنی ایوب پیغمبر در گیفان، آب معدنی بش قارداش در بجنورد، مختومی در شیروان، مهمانک در مانه و سملقان و حاج سست در اسفراین اشاره نمود.

موزه‌ی مردم‌شناسی شهر بجنورد و موزه‌ی حیات وحش رباط قره‌بیل (جاجرم) از موزه‌های موجود استان می‌باشند.

انجام مسابقات ورزشی در استان خراسان شمالی از سابقه‌ی تاریخی زیادی برخوردار است که می‌توان به کشتی چوخه اشاره نمود. این ورزش در استان از قدمتی ۲۵۰۰ ساله برخوردار است و علاوه بر این وجود اسب‌های اصیل ترکمن زمینه‌ی ورزش اسبدوانی را فراهم نموده است.

رشته‌ی کوه کپه داغ : این رشته کوه در شمال استان واقع شده و به‌وسیله‌ی گسل عشق‌آباد (گسل کپه داغ) از دشت‌های پست ترکمنستان و به‌وسیله رودخانه اترک و دشت‌های مانه و سملقان، بجنورد، شیروان و فاروج از رشته کوه جنوبی آلاداغ جدا می‌شود.

این ارتفاعات شباهت زیادی از نظر ساختار زمین‌شناسی با زاگرس دارد و وجود گسل‌های متعدّد ساختار رسوبی، نامتوازن بودن چین‌ها، فقدان فعالیت‌های آتشفشانی و وجود سنگ‌های دارای درز و شکاف آن شرایط مساعدی برای ذخایر آب زیرزمینی و منابع نفت و گاز ایجاد می‌نماید.

رشته کوه آلاداغ : این ارتفاعات توسط دشت‌های مانه و سملقان، بجنورد، شیروان، فاروج، از رشته کوه کپه داغ جدا است. آلاداغ در غربی‌ترین منطقه در حوالی جاجرم به‌وسیله‌ی یک‌سری کوه‌های کم‌ارتفاع به رشته کوه شاه کوه البرز می‌پیوندد. جبهه‌ی شمالی آلاداغ با یک‌سری پرتگاه‌های گسلی به رود اترک و جبهه‌ی جنوبی آن از طریق گسل‌هایی با دشت جاجرم ارتباط پیدا کرده است.

خراسان شمالی با داشتن پتانسیل‌هایی از قبیل موقعیت جغرافیایی مناسب، وجود قومیت‌های مختل، تمدن کهن، غنای فرهنگی و منابع طبیعی موقعیت ویژه‌ای را در جذب گردشگران دارا می‌باشد. قرارگیری این استان در مسیر زائران امام رضا (ع) که از جاذبه‌ی کناره‌ی دریای خزر عبور و مرور می‌کنند، موقعیت ویژه‌ای ایجاد نموده که در صورت برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح می‌توان چشم‌انداز روشنی در این زمینه ترسیم نمود.

عبور میلیون‌ها مسافر از جاذبه‌ی آسیایی عامل مهمی بوده که شهری چون فاروج پس از انقلاب بتواند در سایه‌ی ارایه‌ی آجیل و تنقلات در کشور منحصر به فرد و ممتاز باشد.